

PLATO

Tisková zpráva
20. května 2024, Ostrava

Ostravské PLATO prostupují příběhy a fantazie Julie Bény

Kabaret, cirkus, bajka nebo pohádka. To jsou žánry, ze nichž vychází estetika francouzské umělkyně Julie Bény (*1982). Dlouhodobě působí mezi Prahou a Paříží. A ostravská městská galerie současného umění PLATO právě otevírá její první retrospektivu s názvem Fantasy. Představuje na ní všechny základní motivy, přístupy, témata i média, s nimiž autorka pracuje. A také náhled do fantazijních světů a příběhů zabydlených postavami, které vytváří. Vernisáž se uskuteční ve středu 22. května v 18 hodin.

Poetika Julie Bény vychází z druhů umění, které jsou na pomezí vysoké a nízké kultury. Pracuje s vizualitou commedie dell'arte, pantomimy, kabaretu či cirkusu, kde jsou postavy vylíčeny jasnými tahy. Ve své tvorbě konstruuje paralelní světy a v nich vysoce stylizované charaktery. Její předměty i postavy mají typovou estetiku, líčení, kostýmy, gesta. Užití takových typů autorce umožňuje pracovat s nadsázkou i přepálit situaci, záměrně ji přehrát, a tak ji zobrazit v jiném světle. Jejich prostřednictvím pak otevírá důležitá témata.

„Primární téma autorky je reflexe postavení ženy v různých rolích, diskurzech a snaze o emancipaci. Julie Béna dělá velmi dospělé umění. Všechna témata, se kterými pracuje, jsou aktuálně předmětem neustálého zpracovávání. Má je nejen prožítá, ale také důkladně promyšlená. A dokázala pro ně najít jazyk. Upoutat. Přesto, že jsou její věci velmi literární, narativní, vyprávěcí, nešustí papírem. Je v nich veliká profesionalita, velké sebevědomí a není to infantilní,“ hodnotí přístup autorky Marek Pokorný, ředitel PLATO a současně kurátor výstavy.

Výstava, která z každého z autorčiných paralelních světů ukazuje něco, střídá dynamiky a atmosféry. V každém ze čtyř výstavních sálů najdou návštěvníci jiný imaginární svět, jinou postavu, která jím provází a jiná témata. *„V naší společnosti hraje hlavní roli realita, vše je ‚true story‘, vše musí být autentické. Divadlo se o zobrazení skutečnosti nesnaží, v tom, že je přiznaně inscenované spočívá jeho síla. Máme příliš mnoho reality, potřebujeme fantazii,*

PLATO

potřebujeme divadlo, potřebujeme se na skutečnost podívat jinýma očima, třeba i očima dětí,“ upřesňuje Julie Béna.

V prvním sále je to šašek, animované alter ego nebo avatar autorky, který plní roli průvodce hned v několika jejích filmech. A Béna s ním pracuje i v textilních reliéfech nebo kovovém šperku. Asi nejbliž má k postavě Jolly Jokera, okostýmovaného šaška, kašpárka nebo postavy z Tarotů. V druhém sále návštěvníky čeká kočovné divadlo s tématem dynamiky rodinných vztahů. *„Mnoho částí je autobiografických. Je to ale asi také proto, že žiju v Čechách, v jiné kultuře, která mi neustále nastavuje zrcadlo. Ale moje filmy nejsou o mně, jsou o herectví a o rolích, které všichni hraje. A zajímám se o publikum, což je jasné, jsem performerka. Chci se dotknout lidí. Ukázat jim cestu a vzít je na ni s sebou,*“ popisuje svůj záměr Béna. A doplňuje, že je pro ni důležité, že je výstava přístupná i dětem. *„V mých dílech je řada pohádkových postav, třeba princezna a vlk. Můžete svým dětem vyprávět pohádky z děl, která vidíte,*“ dodává.

Motivem třetího, největšího sálu jsou velké sochy připomínající hudební hrací strojky a film ve kterém autorka zosobňuje „Dirty Shirley“, někdejší dětskou hereckou hvězdu a pozdější velvyslankyni USA v Československu Shirley Templovou. K tématu byl speciálně pro výstavu v PLATO natočen úplně nový film, a to ve spolupráci s denverskou galerií Black Cube, kde byla Béna stipendistkou. *„Shirley Temple byla dětská herečka, stejně jako já. Hraju ji ale jako žena ve středním věku, zároveň ve filmu hraje i moje sedmiletá dcera a můj manžel, který hraje moji dvojnici. Pohrávám si tedy s přepínáním rolí, s tím, kdo je vlastně panenkou, hračkou koho, s tím, co je vlastně skutečnost a co je film,*“ uvedla Béna těsně po natáčení filmu.

Poslední prostor má atmosféru pouště nebo také vyčerpání. V něm se promítá film Dopisy z Prahy, práce zabývající se mateřstvím a tématem vyhoření. Spolu s filmem jsou v ní vystaveny i obrovské kovové sochy: kůň nebo spálený strom, které kromě jiného mohou evokovat naše fantazie o divokém západu.

Umělkyně zná dobře i prostředí kočovného divadla, s nímž jako dětská herečka cestovala. Ve své tvorbě dlouhodobě čerpá nejen z této zkušenosti, ale i z tradic a obraznosti kabaretu a pohádky, které se v době svého největšího rozkvětu vyjadřovaly prostřednictvím jinotaje a

PLATO

nadsázky k politicky ožehavým tématům a k represivní povaze sociální či politické skutečnosti. Tato estetika i divadelní prostředky jí umožňují mluvit o závažných tématech. „Nesnažím se říkat, co si o věcech myslím, slovy. Snažím se to říct nepřímou. To zní možná banálně, ale přeci právě v tom je síla umění, tradice umění, která vznikla v naší kultuře. V tom, že nás znejišťuje, podněcuje k tomu, že něco přestáváme považovat za samozřejmé,“ uvádí Béna.

A doplňuje, že navazuje i na Marcela Marceaua a pracuje s tichem. „Mnoho mých postav je němých, vydávají zvuky, dělají grimasy, ale nemluví. To mi ale zároveň umožňuje zdůraznit prvky neverbálního divadla. Mim býval silným symbolem, ale najednou pro něj není ve společnosti místo. Pořád musíme mluvit. Klauni a mimové zmizeli,“ uvádí Béna.

Retrospektivní výstava je podle umělkyně trochu jako kniha. Všechno je v ní najednou, můžete číst příběhy znovu nebo nějaký přeskočit a pak se k němu vrátit, dá se jí volně listovat nebo se začíst. A můžete se v ní vrátit, když potřebujete.

Julie Béna: Fantasy

23/5/2024–1/9/2024

Vernisáž 22/05 v 18 h

PLATO, Porážková 26

Kurátor: Marek Pokorný

Impulsem pro uspořádání první retrospektivy Julie Bény nebyly pouze zjevné kvality tvorby této francouzské autorky, která dlouhodobě působí na české scéně jako umělkyně a pedagožka, ale také její účast na některých předchozích aktivitách PLATO. Včetně vytvoření scénáře pro jeden ze vzdělávacích programů pro naše nové sídlo.

Julie Béna dobře zná prostředí kočovného divadla, s nímž jako dcera herečky cestovala a také vystupovala. Ve své tvorbě dlouhodobě čerpá nejen z této zkušenosti, ale i z tradic a obraznosti kabaretu a pohádky, které se v době svého největšího rozkvětu vyjadřovaly prostřednictvím jinotaje a nadsázky k politicky ožehavým tématům. Fascinuje ji též rozsáhlá zásobárna kanonických, v západní civilizaci zobecněných představ, postav a zápletek, bez nichž si neumíme představit divadlo či

PLATO

literaturu a film. Jiným důležitým zdrojem její imaginace je popkultura a její schopnost zrcadlit, zveličovat a vyhrobit základní společenské konflikty a touhy prostřednictvím překvapivé zkratky. Svět Julie Bény je výsostně osobní, ale prostřednictvím obecně srozumitelných předobrazů také sdílený. Je složen z obrazů, které sice pocházejí z různých zdrojů a tradic, ale utkvěly v naší kolektivní paměti. Tyto obrazy tvoří slovník, jímž umělkyně nově vyjadřuje otázky či dilemata emancipace, genderové represe a sociálních rolí, které ve svých životech zaujímáme. Mimo jiné také konflikt rolí umělkyně, matky, dcery, manželky...

V psychologii se fantazii rozumí schopnost odpoutat se v představách od aktuální nebo „objektivní“ skutečnosti, představovat si něco, co ve „skutečném“ světě neexistuje, respektive výsledky takového procesu odpoutání. Znamé, viditelné, existující věci a obrazy jsou různě kombinovány, přetvářeny či zasazovány do nových souvislostí. Vzniká něco nového, neskutečného, cizího, ale svým způsobem důvěrně známého. Fantazie je prostředkem, který umožňuje sdělit a sdílet důležité věci, které (nejen) sami před sebou skrýváme; věci, o nichž neradi mluvíme přímo.

Julie Béna (* 1982, Paříž, Francie) je performerka a vizuální umělkyně. V současnosti žije a pracuje mezi Prahou a Paříží. Absolvovala stáž ve Villa Arson v Nice, navštěvovala Gerrit Rietveld Academie v Amsterdamu. V letech 2012 a 2013 byla členkou Le Pavillon, výzkumné laboratoře prestižní francouzské galerie současného umění Palais de Tokyo v Paříži. V roce 2018 byla Julie Béna nominována na ženskou uměleckou cenu Prix AWARE. Samostatné výstavy jí upořádaly například CEEAC ve Štrasburku (s Annou Hulačovou, 2023), v NiCOLETTI (Londýn, 2021), Villa Arson (Nice, 2021), Kunstverein Bielefeld (2020); Kunstraum (Londýn, 2020), Jeu de Paume (Paříž, 2019), CAPC Musée d'art contemporain (Bordeaux, 2019), Amparo Museum, Puebla, Mexiko (2019) a CAC Passerelle (Brest, 2017). Její práce byly v poslední době vystaveny na Biennale de Coimbra v Itálii, v Galerii hlavního města Prahy a v Meet Factory (Praha), v Neve (Los Angeles), v Centre Pompidou a na Biennale de Rennes, Fondation Louis Vuitton (Paříž), v Polansky Gallery (Brno), v prostorách experimentálního centra 1646 (Haag), C art C (Madrid), Bozar (Brusel), Kadist Art Foundation (Paříž a San Francisco), Protocinema (Istanbul) a Chapter NY (New York). Julie Béna uspořádala řadu performancí (mimo jiné v Centre Pompidou a v Palais de Tokyo v Paříži, v londýnském Institute for Contemporary Art, v lovaňském muzeu umění M či na bienále Performa v New Yorku) a zúčastnila se řady rezidenčních pobytů (mj. ve Fonderie Darling v Montrealu, v Praze v centru Futura a v prostoru INI Project, v newyorském ISCP, v Moly-Sabata ve francouzském Sablons či v CCF v javánském městě Surabaja).

PLATO

Finanční partneři výstavy: Moravskoslezský kraj, Institut français, Institut français Prague

Poděkování: moloko film, La Fondation des Artistes, Státní fond kinematografie, BlackCube

PLATO je dynamická a otevřená instituce založená městem Ostrava. Aktuální podoby současného (vizuálního) umění zprostředkovává od roku 2016. Od roku 2022 působí v historických jatkách, jejichž proměna na galerii se umístila v pěti finalistů ceny Miese van der rohe 2024.

Kontakt pro média:

Dita Eibenová

dita.eibenova@plato-ostrava.cz

(+420) 739 678 915